

VIRGINIA WOOLF • Deniz Feneri

M.E.B. Yayınları, 1945 (1 baskı )  
Can Yayınları, 1982-1989 (2 baskı)  
M.E.B. Yayınları, 1990 (1 baskı, 1945 basımının tıpkı basımı)

*To the Lighthouse*

İletişim Yayınları 623 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 133  
ISBN-13: 978-975-470-793-9  
© 2000 İletişim Yayıncılık A. Ş.  
1-12. BASKI 2000-2013, İstanbul  
13. BASKI 2016, İstanbul

*DIZI KAPAK TASARIMI* Ümit Kıvanç  
*KAPAK Fotoş* Gencosman  
*ARKA KAPAKTAKI RESİM* Edward Hopper,  
“Lighthouse Hill”, 1927

*UYGULAMA* Hasan Deniz  
*DÜZELTİ* Ümran Küçükislamoglu  
BASKI ve *CILT* Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749  
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3  
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

**İletişim Yayınları** · SERTİFİKA NO. 10721  
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul  
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58  
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VIRGINIA WOOLF  
**Deniz Feneri**

*To the Lighthouse*  
ÇEVİREN Naciye Akseki Öncül



i l e t i ŝ i m

VIRGINIA WOOLF 25 Ocak 1882'de Londra'da doğdu. Roman türüne yaptığı özgün katkılarıyla edebiyat tarihine adını yazdırdı. Aynı zamanda döneminin en önemli eleştirmenlerinden biri olarak kabul edilir. 1925'te yayımlanan *Mrs. Dalloway*, ünlü yazarın adıyla birlikte anlacak "bilinç akışı" tekniğinin en başarılı örneğidir. Virginia Woolf, 28 Mart 1941'de içine düştüğü ruhsal bir bunalım sonrasında evlerinin yakınlarındaki bir nehre atılarak intihar etti. İletişim Yayınları yazarın 20. yüzyılın en iyi romanları arasında yer alan *Mrs. Dalloway* (Hogarth Press, Londra, 1925; İletişim, 1999), *Deniz Feneri* (Hogarth Press, Londra, 1927; İletişim, 2000), *Orlando* (Hogarth Press, Londra, 1928; İletişim, 2000), *Jacob'un Odası* (Hogarth Press, Londra, 1922; İletişim, 2001), *Dalgalar* (Hogarth Press, Londra, 1931; İletişim, 2001), *Flush* (Hogarth Press, Londra, 1933; İletişim, 2001), *Kendine Ait Bir Oda* (Hogarth Press, Londra, 1929; İletişim, 2002), *Perde Arası* (Hogarth Press, Londra, 1941; İletişim, 2004), *Yıllar* (Hogarth Press, Londra, 1937; İletişim, 2004), *Gece ve Gündüz* (Duckworth, Londra, 1919; İletişim, 2005), *Dışa Yolculuk* (Hogarth Press, Londra, 1915; İletişim, 2008), *Bir Yazarın Güncesi* (Hogarth Press, Londra, 1953; İletişim, 2008), *Üç Gine* (Duckworth, Londra, 1938; İletişim, 2010) ve *Granit ve Gökkuşakı* (Hogarth Press, Londra, 1958; İletişim, 2010) adlı kitaplarını "Toplu Eserleri" başlığı altında yayımlıyor.

## İÇİNDEKİLER

I. Pencere .....	17
II. Zaman Geçiyor .....	153
III. Deniz Feneri.....	175



## Önsöz

Yirminci yüzyılın ilk yarısında yazılan İngiliz romanlarına şöyle bir bakarsak, geleneğe uyararak roman yazanların yanında o zamana dek süregelen roman biçimini konu, biçem ve teknik yönden hepten altüst edip kendi geliştirdikleri kişisel kurallara göre yazanlar olduğunu da görürüz. Bildiğimiz roman kalıbı içinde günün toplumsal sorunlarını ele alıp işleyen romancıların yanında, sadece kendi özel görüş ve düşüncelerini yansıtmak, ya da düşünce ve kuramları da bir yana bırakıp yalnız kendi iç dünyalarını, izlenimlerini okuyucuya iletmek amacı ile yazanlar da önemli bir yer tutmakta ve bunlar eski biçim yazan romancıları modernlerin dışında saymaktadırlar.

Yirminci yüzyılın ilk yarısında yazılan İngiliz romanlarını genellikle üç küme içinde toplayabiliriz: eski biçim toplumsal içerikli romanlar, biçime ve biçeme önem vermeden yazılan düşün ve görüş belirten romanlar; bireyin yalnız iç dünyasını yansıtan psikolojik romanlar.

Galsworthy, Arnold Bennett, H.G. Wells gibi romancılar birinci kümedendir. Geleneğe uyararak yazmışlar, biçemlerin-

de ve tekniklerinde bir ayrıcalık, bir yenilik göstermemişlerdir. Yapıtlarında bildiğimiz biçimde bir konu vardır. Araya ya bir güldürü ya bir ağlatı ya da bir sevgi ögesi karışır. Hepsi de toplumsal sorunlarla uğraşır. Virginia Woolf, “Modern Fiction” (Modern Roman), başlıklı yazısında H.G. Wells, Arnold Bennett ve Galsworthy’den söz ederken, “Bu üç yazara bir kelime ile Materyalistler diyebiliriz. Bu yazarlar ruhu bir yana bırakıp bedenle ilgilendikleri içindir ki umutlarımızı boşa çıkarmışlardır. İngiliz romanı, elinden geldiğince nezaketle ve hızla onlara arkasını dönüp başka yönlere doğru açılırsa hakkında daha hayırlı olur duygusu uyanmıştır içimizde,” der.

D.H. Lawrence ve Aldous Huxley, romanı, düşünce ve görüşlerini yansıtan bir araç gibi kullanan ikinci küme yazarların başında gelirler. Bu yazarlar psikolojik romana yönelmişler ve özellikle cinsellik psikolojisini ele almışlardır. Onları ilgilendiren, bireyin cinsel dünyasıdır. Biçeme fazla önem göstermezler, içlerinden nasıl geliyorsa öyle yazıyor gibidirler.

Yine psikolojik romana yönelmelerine karşın, cinsellik konusu gibi belli bir noktaya saplanmayıp bireyin günlük yaşamını, bilinç akışı ile birlikte ve olduğu gibi tüm karmaşıklığıyla yapıtlarına yansıtmayı amaç edinen, biçem ve biçime özen gösteren üçüncü küme modernlerin başında James Joyce ile Virginia Woolf gelir. Bu kümedeki yazarlar romanda o zamana değin benimsenen anlamda konu, bu konu içine karıştırılan sevgi, güldürü, ağlatı adına ne varsa tümünü bir yana bırakmışlar ve sadece bireyin izlenimlerini, bu izlenimlerin getirdiği çağrışımları yapıtlarına konu edinmişlerdir. Virginia Woolf şöyle diyor:

“Yazar kendi istediği için değil, salt tutsak olduğu güçlü ve amansız bir buyurganın zoru ile yapıtına bir konu sağlamaya, bir güldürü, ağlatı, sevgi ögesi sokmaya ve yapıtını eksiksiz ve tam kılacak bir gerçek havası yaratmaya yöneltilmekte-



dir. Yarattığı kişiler canlansalardı kendilerini tepeden turnağa kadar günün en son modasına uygun olarak giyinmiş bu lurlardı. Buyurgana boyun eğilir. Roman tam istenildiği gibi eksiksiz bir biçimde yazılır. Ama sayfalar geleneğin gerektirdiği gibi yazılıp dolduruldukça, önce ara sıra, sonra gittikçe daha sık, içimizde, bir an gelip geçen bir kuşku uyandırdığını, bir başkaldırının kabarıp kaybolduğunu algılarız. Yaşam böyle midir? Romanlar böyle mi olmalıdır? Kendi içinize bakın, göreceksiniz ki, yaşam böyle olmaktan çok uzaktır. Sıradan bir zihni, rastgele bir günü ele alın. Zihin binlerce izlenim alır. Küçük, fantastik, hemen gelip geçen, ya da zihne bir çelik keskinliği ile saplanan her türden binlerce izlenim. Bu izlenimler her yandan üzerimize, ardı arası kesilmeyen bir atom sağanağı halinde boşanır ve bu atomlar boşandıkça bir pazartesi, bir salı gününü oluşturdukça, temelde öncekilerden büsbütün ayrılır. Önemli an dün şurada ise bugün buradadır, öyle ki, eğer yazar tutsak olmayıp özgür bir insan olsaydı, zorunlu olduğunu değil de istediğini yazabilseydi, yapıtını gelenek üzerine değil de kendi duyguları üzerine kurabilseydi, o zaman yapıtında bilinen anlamda ne konu, ne güldürü, ne ağlatı, ne sevgi, ne de bir karakiyim olurdu ve herhalde ne de günün en son modasına göre dikilmiş bir düğme! Yaşam bakışık bir biçimde sıralanmış görüntülerden oluşmaz, yaşam bizi tüm bilincimizle sarıp kuşatan ışıklı bir ayla, yarı saydam bir zardır. Romancının görevi, ne denli düzensizlik, ne denli karışıklık gösterirse göstere, durmadan değişen bu bilinemeyen, bu başiboş ruhu, elinden geldiğince, yabancı ve dış öğeler karıştırmadan anlatmak değil midir? Biz yürekliliği ve içtenliği savunuyoruz, romanı oluşturan gereçlerin, geleneğin gösterdiğinden biraz daha farklı olduğunu anlatmak istiyoruz.

Bugünkü yazarlar arasında James Joyce en önemlisidir. Günümüzün yazarları, romancının genellikle boyun eğdi-

ği geleneklere karşı gelmek pahasına da olsa, yaşama daha çok yaklaşılmaya, kendilerini ilgilendiren ve heyecanlandıran şeyleri daha bir içtenlikle saptamaya çalışıyorlar. Atomları zihnimize düştükleri sıra içinde saptayalım, gördüğümüz her şeyin, her olayın bilincimize çizdiği şekli, görünüşte ne denli dağınık, ne denli ilgisiz olursa olsun, yapıtımıza olduğu gibi yansıtalım. Yaşamın ille herkesin önemsendiği şeyde olduğunu kabul etmeyelim... Materyalist diye adlandırdıklarımızın tersine Mr. Joyce ruhsaldır, Joyce her ne pahasına olursa olsun, haberlerini beynin yollarından gönderen içimizdeki o alevin titreşimlerini aydınlatmayı kendine amaç edinmiştir, bunu yapabilmek için de tam bir yüreklilikle ona gel geç görünen her şeyi, ister gerçekçilik havası, ister biçimde akıcılık olsun, yüzyıllardır romancıya yardımcı olan işaret direklerinin hepsini hiçe saymıştır.

Günümüzde romancının sorunu, herhalde daha önce de olduğu gibi, istediğini yazmakta özgür kalma yollarını bulmaktır. Modern romancı kendini ilgilendiren şeyin artık 'bu şey' olmayıp 'o şey' olduğunu açık açık söyleyecek yürekliliği göstermelidir, yapıtını yalnız ve yalnız 'o şey'den oluşturmaldır. Modernler için 'o şey', onları ilgilendiren nokta, psikolojinin karanlık yanlarında olsa gerek. Böyle olunca da ana nokta biraz değişiyor, üzerinde direnilen nokta bugüne dek bir yana bırakılmış olan bir noktadır, öyle olunca da romanı yepyeni bir biçim içinde kurmak gerekir, bizim için kavranması güç, bizden öncekiler için hiç anlaşılmaz bir biçim..."

Virginia Woolf bu sözleriyle izlenimcilerin roman görüşünü anlatmış oluyor: Konu ve biçim bakımından yepyeni bir roman. Bu romanı eskiler hiç anlamayacak, yeniler de güçlükle kavrayabilecek. Yine Virginia Woolf'a göre "Romana en uygun konu diye bir şey yoktur, her şey, her duygu, her düşünce romana en uygun konudur, zihin ve ruhun her ha-

li romanın konusu içine girer, hiçbir duygu yersiz değildir.” İzlenimci romancılar bu görüşleriyle önemsiz sayılan ufakık olayları değerlendirerek yaşamı zenginleştiriyorlar.

Aydın bir aile çevresi içinden gelen Virginia Woolf (1882-1941) ilk yapıtını 1915’te *The Voyage Out* romanıyla vermiştir. Bu ilk yapıtında izlenimci roman görüşünün tüm izleri görülür. Bu romanın ardından denemelerini, eleştirilerini topladığı yapıtları ve başka romanlar gelmiştir. *Night and Day: Gece ve Gündüz* (1919), *Jacob’s Room: Jacob’un Odası* (1922), *Mrs. Dalloway* (1925), *To the Lighthouse: Deniz Feneri* (1927), *The Waves: Dalgalar* (1931), *The Years: Yıllar* (1937), *Between the Acts: İki Perde Arası* (1941).

*Deniz Feneri*, V. Woolf’un en çok beğenilen romanıdır. Bu romanıyla Woolf kendini zamanın öteki yazarlarından ayıran biçem ve yöntemi geliştirmiş, kendi roman tekniğine uygun en iyi yapıtını vermiştir. Romanda konu yok gibidir. Sekiz çocuklu bir ailenin gürültüsüz patırtısız sade yaşamından birkaç görüntüdür. Hebrides Adaları’nda iken evin küçük oğlu James deniz fenerine gitmek ister, ama gidemez. Yıllar geçer, annesi öldükten sonra babası ve kız kardeşi ile fenere gider, ama artık deniz feneriyle ilgili o romantik duygulardan iz kalmamıştır.

Romanda özellikle zaman kavramı üzerinde durulmuş; zamanın getirdiği değişiklikler, zamanla yiten şeyler okuyucuya dümdüz anlatılmaktan çok bir ozanın biçemiyle duyurulmaya çalışılmıştır. Ramsay ailesinin yaşamı atlamalarla, parça parça anlatılmış ve bağlama işi okuyucunun düşlemine bırakılmıştır. Önemli olan olay değildir, olayın insanın belleğinde ve bilincinde uyandırdığı bir bölüm karmaşık duygulardır. Romandaki tüm kişiler birbirlerini inceleyip çözümlenmeye çalışırlar ve biz onları birbirlerinin gözüyle, özellikle romandaki iki kadının, Mrs. Ramsay ile ressam Lily’nin gözüyle görürüz. Romanın tüm kişilerinde, önem-

siz gibi görülen şeyleri yakalayıp tutmak ve o şeylerden çeşitli anlamlar çıkarmak eğilimi vardır. En sıradan davranışlar, bir yürüyüş, bir konuşma, koltuğa oturup kendi kendine düşünceye dalma, tüm bunlar belleğin en ince yollarından geçerek her yandan aydınlanan bir olay olur. Akla gelen hiçbir şey küçümsenmez, her düşünce, her duygu kendine bir yer bulur.

Romanda Lily ile, bir bakıma sanatçı kadının, kadınlık dışında bir uğraşı olan kadının, karşılaştığı güçlükler anlatılıyor. Erkekler, “Kadınlar resim yapamaz, kadınlar yazı yazamaz,” derler. Mrs. Ramsay Lily’nin resmini önemsemez, hem sonra ona göre bu bir eğlencedir; asıl olan yaşamdır.

İzlenimcilerin başlıca özelliklerinden olan güç anlaşılacak V. Woolfta da vardır. Algılanan izlenimleri aynı düzensizlik içinde yansıtmak amacını güttüğünden yazış biçimi ilk bakışta dağınık görünür. Bir tümcede bilinç akışı ve kişinin o anda yapmakta olduğu şey aynı zamanda anlatılır. Bunların yaşamda olduğu gibi romanda da aynı zaman süresi içinde yan yana yürütmesine önem verilir. Bu yüzden çizgiler, ayrıçlar, noktalar ve virgüllerle karmakarışık bir biçim alan tümceler bozukmuş etkisini bırakır. Anlamı kavramak için yalnız duymak yeterli değildir, tümcenin yazılış biçimini de görmek, her virgüle, her çizgiye ayrı bir önem vererek okumak gereklidir. Mrs. Ramsay’i kocasının kolunda yürürken anlatan şu bölüm buna bir örnektir:

“Mrs. Ramsay hemencecik dünyadaki tüm budala Giddings’lere karşı tavır alıp kocasının yanını tutarak, ama tabii diye düşündü, yokuşu o kadar hızlı çıkmasını diye kocasının kolunu hafifçe sıktı, şu setin üstündekiler yeni köstebek yuvaları mı, değil mi diye de bakacaktı, eğilerek ama tabii diye düşündü, onununki gibi büyük bir zekânın her bakımdan bizimkinden farklı olması gerekir. Tanıdığı büyük adamların hepsi, herhalde içeriye bir tavşan girmişti, böy-

leydi; gençlerin (ona kalırsa dersliklerin havası sıkıntılı, boğucu, çekilmez bir şeydi ama) kocasını sadece görüp dinlemeleri bile onlar için bir kazançtı. Tavşanları vurup öldürmekten başka bir yol bulunur mu acaba? diye düşündü. Belki bir tavşandı, belki de köstebekti. Her ne ise, bir yaratık onun gecese-falarını mahvediyordu.”

Bu tümcede Mrs. Ramsay aynı zamanda iki şeyi birden düşünmektedir. O anda kocasının zekâsını, büyüklüğünü düşünmesi, o konu ile hiç ilişiği olmayan sıradan, günlük bir şeyle de ilgilenmesine engel değildir. Burada geleneksel romancıların akıcılığı, düzgünlüğü, kolaylığı yoktur. O romanlardan sonra, bu tür tümcelerden kurulan bir roman insanı şaşırtıyor, fazla belirsizleştiği zamanlar kızdırıyor bile. Zaman zaman biçem görünüşte durağanlaşıyor, ama bu yüzeyin altı sayısız devinimler, kıpırdanımlar, gidip gelmelerle doludur. Romanı okurken içimizde hep yarı karanlıkta oturuyor gibi bir duygu vardır. Orada alacakaranlıkta oturduğumuz yerde burnumuza kokular, kulağımıza sesler gelir. En olmayacak düşünce ve görüntüler, en önemsiz bir ses, bir nesne ardından bir çağrışım dizisi getirir. Çoğu kez düş ile gerçek birbirine karıştırılır ve anlatımda zaman değişiklikleri olur. Örneğin Lily, romanın sonunda, yaptığı resmi tamamlamaya çalışırken Mrs. Ramsay ile birlikte gittikleri bir gezinti bir tablo gibi gözünün önünde canlanır, gerçekte düş birbirine karışır, bu karışıklık anlatıma da yansır, öyle ki okuyucu da, Lily gibi, olay o anda mı oluyor, yoksa geçmişte mi olmuştur diye kuşkuya düşer:

“Kırmızı, boz renkler sürmeye başladı... Aynı zamanda kumsalda, Mrs. Ramsay’in yanında oturuyor gibi bir duygu vardı içinde.

Mrs. Ramsay, ‘Kayık mı? Fıçı mı?’ diye sordu. Gözlüklerini aramaya başladı. Lily ara vermeden resim yapıyordu, aynı zamanda, içinde, bir kapı açılmış da oradan içeri girmiş,

yüksek katedrale benzer kapkaranlık bir yerde durmuş iki yanına bakıyormuş gibi bir duygu vardı. Çok çok uzaklardaki bir dünyadan sesler geliyordu. Gemiler dumanlar içinde çevrende kayboluyordu. Charles taşlar fırlatıyor, onları su üstünde sektiriyordu.

... Mrs. Ramsay kumda bir çukur açıp sonra, o anı tüm kursuzluğu, yetkinliği ile oraya gömer gibi yine üstünü kapattı...”

Okurken ara sıra biraz şaşırır gibi oluyor, acaba Lily şimdi mi görüyor, yoksa anımsıyor mu diye kuşku duyuyoruz. Bazen de ortadaki araçlar bizi asıl tümceden o denli uzaklaştırıyor ki, araçtan sonraki bölümü okurken birden bir şey anlamıyoruz:

“Yavaş yavaş isteğin verdiği keder ve bu acı öfke (tam belki de Mrs. Ramsay için bir daha hiç kederlenmeyeceğini sandığı bir anda geri tepmişti. Sabahleyin kahvaltı masasında, kahve fincanları arasında onun yokluğunu duymuş muydu? Aklına bile getirmemişti) azaldı.”

Tümcenin sonundaki “azaldı” sözcüğü ilk anda insanı şaşırtıyor. Ancak aradan ayracın içindeki tümceleri çıkararak yeniden okuduğumuzda anlamı belirliyor. Arada araçlar açılmış ve o araçların içine bir tümce değil, birkaç tümce birden sıkıştırılmıştır. Böyle akla gelen her şeyi, her duyguyu, her düşünceyi ortada hiçbir olay olmadan tüm çıplaklığı ile ve hiçbir seçim, hiçbir zorlama yapmadan, doğal sıraları ile anlatmak işi güçleştiriyor. Her izlenime gösterilen bu duyarlık ancak zihinsel bir denetimle anlamlı tümceler içinde toplanabiliyor. V. Woolf, *Deniz Feneri* adlı romanında bir an olsun dizginleri elinden bırakmamış, her sözcüğü, her noktayı bu zihinsel denetimin süzgecinden geçirmiştir. Her tümce titiz bir çalışmanın sonucudur. Amacı bize her şeyi gerçekçi bir biçim içinde anlatmak değil, bir ozan gibi yalın, kırık dökük bir-iki sözcük ile birçok şeyi birden duyurmak-

tır. Düz yazıya bir şiir kokusu sinmiştir. Ancak bu şiirselliğin verdiği duyarlıklardır ki, romanın içine girebiliyoruz. Bu şiirselliği bırakıp gerçekçi olmaya çalıştığı zaman V. Woolf kurulaşiyor, aynı tadı vermiyor. İlk romanlarından *Gece ve Gündüz*'de, son romanlarından da *Yıllar*'da bu şiir havasından uzaklaşmış, gerçekçi diyebileceğimiz bir biçem kullanmış olduğu içindir ki, aynı zevkle okunamıyor.

Bazı tümceleri kuruluş bakımından karışıkça da, kullandığı sözcükler her gün kullanılan yalın, süssüz sözcüklerdir. Süslü deyişlere hiç heveslenmez. Betimlemeleri de aynı sadeliktedir. Daha çok simgeseldir. Bir-iki sözcük ile kişilerin içinde bulunduğu havayı ya da görüntüyü kesin çizgilerle canlandırır.

V. Woolf'a göre en önemli sorun önce kimin için yazdığını bilmektir. Çünkü bu, nasıl yazacağını bilmek demektir. V. Woolf'un amaçladığı okuyucu, okuma alışkanlığı olan, başka çağların ve başka ulusların yazını da bilen bir okuyucudur. V. Woolf haftalık yazmak, günlük yazmak, kısa yazmak, uzun yazmak, akşam evine yorgun argın dönen insana yazmak istemiyor, okuyucusuna kolay kazanılan bir zevk vermek istemiyor. Trende okunmak, kırdaki vakit geçirmek için okunmak, uykulu zamanlarımızda okunmak istemiyor; onu okumak için tüm ciddiyetimizle kitap okumaya hazırlanmamız gerek. O zaman V. Woolf da bize beklediğimiz zevki vermeye hazırdır.

Naciye Akseki Öncül  
Ankara, 1944

### Önsöze ek:

Son yıllarda V. Woolf, romancılığı kadar, kadın hakları konusundaki tavırları, düşünceleri, kısacası feminist yanı ile de ele alınmaktadır. Bu konu *Deniz Feneri*'nde de işlenmiş

tir. İlk kez 1927 yılında yayımlanan bu romanın baş kadın kişisi Mrs. Ramsay, o yılların okur yazar, varlıklı ya da varlıklı kadınlarının Feminizm adına yaptıklarını, düşündüklerini yansıtır. Mrs. Ramsay, kocasının ve çevresindeki erkeklerin baskısını duyuyor, kızıyor, üzüyor ama yine de her şeyin başı sonu kadın için evlilikte bitiyor ona göre. Önüne gelen kızı evlendirmeye çalışıyor. Toplumsal görev olarak da yaptığı kolunda sepeti ile yoksullara gitmek. Ama sonunda ayakta kalan, başarıya ulaşan Mrs. Ramsay değil, resim yapmaya çalışan Lily'dir – kadınlık dışında uğraşsı olan, evlenmeyen, özgür Lily'dir. Bir şeyler yapabilen, gören, kalan odur. Öteki kadın kocası için, çocukları için yaşamış, toplum içindeki çıkmazını görmüş ama kendini kurtaramamıştır. O güzel, o özverili, o sağlam duyulu kadın ardında hiçbir iz bırakmadan yok olup gitmiştir.

Bunlar V. Woolf, kadın ve *Deniz Feneri* konusunda şöyle akla geliverenlerdir.

N. A. Ö.

*Haziran 1981*



# I PENCERE

## 1



Mrs. Ramsay, “Elbette, ama yarın hava iyi olursa,” dedi. “Yalnız sabahleyin erken kalkmalısın.”

Bu sözler, oğluna, sanki gezintiye kesinlikle gidilecekmiş, yıllar kadar uzun süren bir zamandır beklediği mucize, bir gecelik karanlıkla bir günlük sandal yolculuğundan sonra gerçekleşecekmiş gibi sonsuz bir sevinç verdi. James Ramsay yere oturmuştu; Ordu Pazarları'nın resimli kataloğundan kestiği buzdolabını, annesinin o sözlerinden sonra, cennetten gelme bir şeymiş gibi görmeye başladı. Çünkü o, altı yaşındayken bile bir duygusunu ötekinden ayrı tutamayan; gelecek günlere yönelik tasarıların gölgesini hem sevinçleri hem üzüntüleriyle, yaşamakta olduğu anın üstüne düşüren o çoğunluklandı; çünkü bu kimseler için daha küçücük bir çocukken bile herhangi yeni bir heyecan, doğduğu anı, ister verdiği ferahlık ister bunaltısı ile, öteki anlardan ayırt edip tek başına vurgulayacak güçtedir. Resim sevinçten bir oya ile çevrilivermişti. El arabası, çayır biçme

makinesi, kavakların hışırtısı, yağmurdan önce akçillaşan yapraklar, haykırışan kargalar, oraya buraya çarpan süpür-geler, elbiselerin hışırtısı, bunların hepsi çocuğun zihninde öyle renkli, öyle birbirinden ayrı biçimler almıştı ki, daha şimdiden kendine özgü gizli kapaklı bir dil edinmişti. Yine de geniş alnı, lekesiz, yansız, tertemiz bakan, sadece insanoğlunun zayıflığını görünce biraz hırçınlaşan mavi gözleri ile sertliğin, uzlaşmazlığın ta kendisi görünüyor, ciddiyetini hiç bozmadan makasını buzdolabının çevresinde dikkatle dolaştırırken, annesine, cübbesini giyip koltuğuna yerleşmiş bir yargıç ya da devlet işlerinin bunalımlı bir anında etkisi büyük olacak önemli bir girişimin başına geçmiş bir adam gibi geliyordu.

Babası oturma odasının penceresinden bakarak, “Ama hava iyi olmayacak,” dedi.

Eğer elinin altında balta, ocak demiri, ne türden olursa olsun babasının göğsüne saplayıp onu oracıkta öldürüverecek bir silah olsaydı, James hemen kavrayacaktı. Mr. Ramsay bir şey söylemese bile, sade aralarına gelmekle çocuklarının içinde işte böyle olmayacak heyecanlar uyandırır-  
dı. Şimdi de orada bıçak gibi daracık ince bedeniyle durmuş, sadece oğlunu umutsuzluğa düşürmek, her bakımdan (James’e kalırsa) kendisinden on bin kat üstün olan karısını gülünç etmek zevkiyle değil, aynı zamanda kendi düşüncesinin doğruluğuna inanan gizli bir büyüklenmeyle alaylı alaylı sırtıyordu. Dediği doğrudu. Hep doğru çıkardı. Yanılmak istese de yanılmazdı; eğriyi doğru gösterdiği hiç olmamıştı; söyleyeceği söz acı ise filanın hoşuna gider ya da işine gelir diye bir sözcüğünü bile değiştirmezdi. Hele kendi çocukları için hiç. Madem onun evladı idiler, daha çocuk yaştan öğrenmeliydiler ki yaşam çetindir; gerçekler değiştirilemez; en parlak umutlarımızın söndüğü, çürük tekneimizin yok olduğu o efsane ülkesine geçiş de (bunları söyler-

ken Mr. Ramsay dimdik durur, küçük mavi gözlerini kısarak uzaklara dalardı) her şeyden önce yüreklilik, doğruluk ve dayanma gücü isteyen bir geçiştir.

Mrs. Ramsay ördüğü kızılkahverengi çorabı elinde bükererek sabırsızlıkla, “Ama hava belki de iyi olur – bana kalırsa iyi olacak,” dedi. Çorabı bu gece örüp bitirirse, Fener’e gidilirse, onu bekçinin küçük oğluna verecekti, çocuk kemik veremiydi de. Bir yığın eski dergi, bir parça tütün, daha doğrusu ortalıkta gereksiz, boşuna kalabalık eden ne bulursa o zavallılara götürecekti. Bütün gün lambayı temizleyip fitilli düzeltmekten, biraz oyalanmak için de küçük bahçelerini kazmaktan başka yapacak hiçbir şey bulamayınca kim bilir canları nasıl sıkılıyordu. Tenis sahası kadar bir kayanın üstünde her gidişte bir ay, hava fırtınalı olursa belki de daha uzun zaman kapalı kalmak sizin hoşunuza gider mi? diye sorardı; ne mektup almak, ne gazete okumak, ne de insan yüzü görmek. Evliyseniz karınızdan uzak kalmak, çocuklarınız nasıl – hastalar mı, düşüp kollarını ya da bacaklarını mı kırdılar– haber alamamak; Tanrı’nın günü hep aynı sıkıcı dalgaların çatladığını, ardından korkunç bir fırtınanın koştüğünü, pencerelerin dalga serpintileriyle örtüldüğünü, kuşların gelip gelip kendilerini Fener’e çarptıklarını, her yılın sarsıldığını görmek; üstelik deniz alır götürür korkusuyla kapıdan dışarı burnunun ucunu bile çıkaramamak... Nasıl, hoşunuza gider mi? Şimdi de özellikle kızlarına dönerek sormuştu. Sonra değişik bir sesle, onun için insan onlara ne götürebilirse götürmeli diye ekledi.

Mr. Ramsay’in yanında, onun akşam yürüyüşüne katılıp taraçada bir yukarı bir aşağı gidip gelen tanrıtanımaz Tansley, kemikli parmaklarını rüzgâra karşı açarak, “Batı’dan esiyor,” dedi. Evet bu adam gerçekten de insanın zıddına gidecek şeyler söylüyordu. Tansley bu konu üstünde durup James’in umudunu büsbütün kırdığı için münasebetsizlik et-

mişti, ama yine de Mrs. Ramsay ona gülmelerine razı değildi. Hepsi de ona, “o tanrıtanımaz adam” diyordu, “küçük tanrıtanımaz”. Rose onunla alay ediyordu; Prue alay ediyordu; Andrew, Jasper, Roger alay ediyorlardı; yaşlı Badger bile ağzında tek bir dişi yokken onu ısırmişti. (Nancy’nin değişiyle) ta Hebrides Adaları’na kadar peşlerinden gelen bilmem kaçınıcı genç olduğu için, oysa kendi kendilerine kalsalar ne iyi olacaktı.

Mrs. Ramsay sert sert, “Saçma!” dedi. Her şeyi abartmakta kendisine çekmişlerdi. Yatıya o kadar çok konuk çağırıyor ki, bazılarını dışarıda kasabada yatırmak zorunda kalıyor demeleri yersiz değildi ama yine de konuklarına karşı kabalık edilmesine razı olamazdı doğrusu. Hele gençlere, tatillerini geçirmeye gelen ve kocasının kendi hayranları diye “çok yetenekli” bulduğu o on parasız gençlere. Gerçekten de Mrs. Ramsay bütün erkekleri korurdu; niçin, bilemiyordu ama kimini mert, yiğit diye, kimini siyasal anlaşmalarda emeği geçmiş diye, kimini tüm maliye işlerini çeviren adammış diye, kimini Hindistan’da yöneticilik etmiş diye; en son da kendine karşı takındıkları tavrı için, bu öyle bir tavidir ki hangi kadının olsa hoşuna giderdi: Karşısındakine güvenerek, ana bilerek, sayarak bakmak; bunlar yaşlı bir kadının onurundan bir şey yitirmeden, genç bir adamdan kabul edebileceği şeylerdi. Bunun değerini ve ne demek olduğunu, ta iliklerine kadar duymayan, anlamayan kıza yazıklar olsun. Şükür Tanrı’ya ki onun kızlarının hiçbirisi o türden değildi.

Hırsıyla Nancy’ye döndü. “Peşimizden gelmedi,” dedi. “Biz çağırдық.”

Bir çözüm yolu bulmak gerekti. Daha kolay, daha az eziyetli bir yol vardır herhalde, diye içini çekti. Aynaya bakıp daha ellisinde saçlarını kırlaşmış, yanaklarını çökmüş gördüğü zaman, işleri –kocamı da, parasımı da, kitaplarını da– daha iyi bir biçimde çekip çevirebilirdim belki, diye düşün-

dü. Ama öyle de olmuş olsa yine kendisi, bir an bile verdiği karardan pişmanlık duymayacak, zorluklardan kaçmayacak, görevleri üstünden atmaya bakmayacaktı. Şu anda hali, insana korku veriyordu. Charles Tansley yüzünden öyle sert konuşmuştu ki, kızları –Prue, Nancy, Rose– seslerini çıkarmadılar ama başlarını tabaklarından kaldırıp onunki ile hiç ilişiği olmayan bir yaşam üzerine kâfirce düşlere daldılar. Belki de düşledikleri yer Paris'ti; daha çılgınca bir yaşam; şu erkeğe, bu erkeğe bakmak derdinden uzak bir yaşam. Açıkta açığa söylemeseler de, hepsi de, göstermelik saygı ve nezaket konusunda, İngiltere Bankası, Hindistan İmparatorluğu, yüzüklü parmaklar, dantelli elbiseler konusunda kuşku idiler ama yine de bu şeylerde güzelliğin özünden bir parça bulunduğunu duyumsuyorlardı. Bu da onların genç kız yüreğindeki mertliği uyandırıyor, sofrada annelerinin gözü önünde oturdukları şu anda onun bir kraliçe bir dilencinin ayağını çamurdan çıkarıp yıkıyormuş gibi davranışı ve peşlerinden ayrılmayıp –ya da, daha doğrusu, çağrılıp– Skye Adası'na gelen o tanrıtanımsız başbelası için kendilerini o kadar şiddetle azarlayışı; onun bu anlaşılmaz sertliği, sonsuz nezaketi hepsinde saygı uyandırıyor.

Kocası ile pencerenin önünde duran Charles Tansley, ellerini kavuşturup, “Yarın Fener'e gidilemeyecek,” dedi. Artık söylendiği yeterdi. Onu oğluyla kendi hallerine bırakıp konuşmalarını sürdürselerdi ne olurdu sanki. Tansley'e baktı. Çocuklar onun için yamru yumru bir biçimsizlik örneği diyorlardı. Kriket oynayamazdı; yürürken oraya buraya çarpar, ayaklarını sürürdü. Andrew, herkesi alaya alan kaba herifin biri, diyordu. En çok neden hoşlandığını hepsi bilirlerdi – Mr. Ramsay'le hiç durmadan bir aşağı bir yukarı yürümek ve konuşmak. Bunu kim kazanmış, şunu kim kazanmış; kim Latince şiirde usta imiş, kim zeki ama, “bana kalırsa içi kof”muş. Balliol'da en yetenekli adam kimmiş;